

СЕКЦІЯ 4. СТРАТЕГІЇ ТА ПРІОРИТЕТИ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вакуленко Юлія Олегівна

(наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Щербіна О. С.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

У науковій літературі існує безліч трактувань поняття «культурна спадщина», пов'язаного з визначенням таких категорій, як: «історико-культурна спадщина», «культурно-природна спадщина», «об'єкти культурної спадщини», «історико-культурні ресурси», «пам'ятки історії та культури», «культурні цінності», «культурне надбання», «охорона пам'яток».

Культурна спадщина – це матеріалізована історія країни, свідчення культурного багатства й глибини національної історичної пам'яті. У її пам'ятках закріплюються всі події, які відбулися в культурному житті людства. Для кожної епохи характерне своє ставлення до культурної спадщини [4, с. 29].

Культура будь-якого народу є чи не головною ознакою його ідентичності. Фактично на сьогодні вона нерідко виступає синонімом цивілізації, характеризуючи рівень розвитку того чи іншого народу, його місце і роль у світовій геополітиці. З огляду на це і міжнародна спільнота, й окремі держави на законодавчому рівні закріплюють норми щодо захисту та збереження культурного надбання, його популяризації в країні та за кордоном [5, с. 20].

У ст. 14 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21 вересня 1999 р. [2, с. 7] є норма про те, що культурні цінності, занесені до Державного реєстру національного культурного надбання, не підлягають вивезенню з України.

Водночас з ухваленням 8 червня 2000 р. Закону України «Про охорону культурної спадщини» [7, с. 10] відповідно до його норм частини першої ст. 13 Міністерство культури України активно розпочало формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України, внесенню до якого підлягають об'єкти культурної спадщини незалежно від форм власності за категоріями національного та місцевого значення пам'ятки.

Сьогодні збереження бібліотечних фондів – це глобальна проблема, від вирішення якої залежить, чи зможемо ми передати нащадкам спадщину минулих поколінь. Вона ускладнюється тим, що за своїм призначенням бібліотеки повинні надавати можливість користуватися документами і одночасно дбати про їхнє збереження. Особливо актуальним це питання є для стародруків і рідкісних видань, вивчення яких сприяє відновленню історичної пам'яті, ліквідації «білих плям» в історії нашого народу.

Забезпечення збереження фондів належить до основних функцій будь-якої публічної бібліотеки. Для цього бібліотека потребує відповідно обладнаних книгосховищ, технічного устаткування, кваліфікованих кадрів, відповідного фінансування та нормативної бази. Доцільним прикладом може бути Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. А. Тімірязєва. Вона є однією з найбільших книгозбірень області, інформаційним, культурно-просвітницьким, науково-методичним, координаційним центром для бібліотек усіх систем і відомств регіону, головне книгосховище та депозитарій краєзнавчої літератури Вінниччини.

Її загальний фонд складає біля одного мільйона документів понад сорока мовами світу на різних носіях інформації, серед яких понад 500 тис. книг, майже 350 тис. журналів, більше 55 тис. газет, приблизно 28 тис. нотних видань, 9 тис. аудіовізуальних матеріалів та 2 тис. електронних видань. Є у фонді 2 тис. карт та біля 6 тис. альбомів. Щорічні надходження складають 16–18 тис. примірників.

Цінність бібліотеки полягає насамперед у багатстві, універсальності, хронологічній глибині її фондів, наявності раритетів.

Не звертаючи уваги на те, що бібліотеки вміщують такий великий масив книг, томів, творів, ці носії час від часу мають велику підставу для виникнення проблем збереження фондів через фізичне зношення під впливом механічних і температурно-вологісних чинників, пошкодження при користуванні тощо [7].

Можна виділити проблеми збереження культурної спадщини України, як-от:

1. Відсутність єдиної системи державного управління охороною культурної спадщини.
2. Невиправдані обмеження повноважень органів охорони культурної спадщини.
3. Недосконала система обліку об'єктів культурної спадщини, яка до цього часу не змогла створити повноцінного інформаційного ресурсу культурної спадщини та культурних цінностей.
4. Слабкість чинного законодавства у частині визначення відповідальності за порушення Закону України «Про збереження культурної спадщини» та інших нормативних актів у цій сфері.
5. Проблема збереження, передачі культурної спадщини наступним поколінням та пам'ятки, що передалися релігійним громадам.
6. Виготовлення пам'ятко-охоронної облікової документації на пам'ятки архітектури.
7. Невизначеність меж заповідників та не оформлення права володіння земельними ділянками, де вони розташовуються тощо [8].

На сьогодні вплив проблем, які зазначені вище, торкнувся практично всіх аспектів бібліотечної діяльності. Тому необхідно розробити такі чіткі обмеження на користування, вимоги та рекомендації на збереження та поповнення культурної спадщини України:

1. Посилювати роботу єдиної управлінської вертикалі охорони культурної спадщини, очолювану Міністерством культури України як центральним органом виконавчої влади з формування та реалізації державної політики у цій сфері.
2. Забезпечувати обов'язковість погодження органами охорони культурної спадщини проєктів будівельних робіт на територіях, що мають історико-культурне значення, а також проведення наукової археологічної експертизи перед погодженням відповідних проєктів землеустрою.
3. Надалі посилювати адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення законодавства у сфері охорони культурної спадщини.
4. Підтримувати забезпечення державного обліку та контролю за збереженням і використанням об'єктів культурної спадщини.
5. Проводити більше на сучасному інформаційному рівні паспортизації об'єктів культурної спадщини.
6. Сприяти залученню інвестицій у діяльність щодо збереження, реставрації, реабілітації і використання пам'яток та об'єктів.
7. Збільшити укладення охоронних договорів між органом охорони культурної спадщини та власниками і користувачами пам'яток.
8. Сприяти залученню об'єктів культурної спадщини до національних та світових туристичних маршрутів тощо [8].

Підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що забезпечення збереження фондів належить до основних функцій будь-якої публічної бібліотеки. Для цього бібліотека потребує відповідно обладнаних книгосховищ, технічного устаткування, кваліфікованих кадрів, відповідного фінансування та нормативної бази.

Список використаних джерел

1. Інструкція про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання: Затв. Наказом Міністерства культури і мистецтв України від 20 листопада 2016 р. № 708. *Офіційний вісник України*. 2016. № 51. Ст. 2318.

2. Денисенко О. А. Охорона і збереження пам'яток історії та культури в Українській державі (1918 р.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України»: К., 2002. 19 с.

3. Ковальчук Г. Дослідження історії формування колекцій стародруків та їх паспортизація. *Вісн. Львів. Ун-ту*. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2006. Вип. 1. С. 168–173.

4. Ковальчук Г. Діяльність бібліотек зі збереження національної документальної спадщини: проблеми кооперації. *Бібліотечна планета*. 2010. № 3. С. 9–11.

5. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21.09.1999 № 1068-XIV [зі змінами і доп.]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення 15.09.2019).

6. Вилегжаніна Т. Кооперація бібліотек: проблеми і переваги. *Бібліотечна планета*. 2016. № 1. С. 4–6.

7. Кисловская Г. А. Что такое оцифровывание. *Библиотека*. 1997. № 12. С. 36–38.

8. Кот С. І. Про стан збереження культурної спадщини України (2018): інф. аналіт. матер. ... канд. іст. наук. К., 2018. 42 с.

Глуха Марія Андріївна

(наук. керівник – канд. пед. наук Яворська Т. М.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КНИГИ І ЧИТАННЯ

XXI століття характерне швидким розвитком інформаційних технологій. Сьогодні нікого не здивуєш новими гаджетами, це стало звичним явищем. Інформаційні технології та комп'ютери увійшли в усі сфери людської діяльності, тому використання нових технологій в бібліотеках – не виняток. Задля задоволення інформаційних запитів користувачів сучасні бібліотеки намагаються йти в ногу з часом.

Водночас сьогодні в суспільстві йдеться про те, що інноваційні технології витіснили традиційну книгу та зменшили потребу читання книг. Ні для кого не таємниця, що людство читає зараз набагато менше, ніж потрібно для повноцінного розвитку культури та суспільства. Проблеми нечитання як дорослою, так і дитячою аудиторією широко обговорюються серед науковців, бібліотекарів, учителів, видавців книжок в Україні й у світі загалом [1].

Глобальна комп'ютерна мережа Інтернет, що стала невід'ємною частиною нашого життя, сьогодні замінює книгу. Втім, книга залишається одним із рушіїв розвитку суспільства. Тому не дивно, що нині відбувається постійний пошук інноваційних засобів та інструментів для популяризації книги та читання. Одним із таких засобів є буктрейлер, де вдало поєднуються сучасні технології і читання.

Буктрейлер (від англ. Book – книга, англ. Trailer – тягач, причіп) – короткий відеоролик за мотивами книги, кліп за книгою. Метою створення буктрейлера є спонукання до прочитання книги. Його особливістю є те, що розповідь про книгу подається в образній, інтригуючій формі [2].

Про буктрейлер як інтерактивну технологію у світі відомо з 2002 року. Перший буктрейлер в Україні був створений за мотивами детективу «Оksamитовий перевертень» Наталії та Олександра Шевченків, який демонстрували на Форумі видавців у 2010 році. Як